

Val Vermenanha

Palanfré

ROBERTA FERRARIS

A l'extrèm Sud-Est de l'àrea lingüística occitana, la Val Vermenanha es tèrra de confin en tuchi lhi sens: da la França la divid lo còl de Tenda, que separa las Alps Líguas da las Marítimas. Lo lòng dal crinal demoron las sevèras testimonianças de las òbras defensivas bastias entre lo sècle XIX e la II^a guèrra mondiala, qu'an jamai agut lo batesme dal fuec. E puei lo crinal alpin marca lo confin entre dui ambients, aquel alpin e aquel mediterrani de la vesina Provença.

Borgo San Dalmazzo (foto PiGi'Franco)

Lo percors de vísita

Dal Borg la SS20 passa lo torrent Ges e monta a Rocavione, país naissut pròpi a l'intrada de la valada a la confluència entre Ges e Vermenanha, ai pè de la ròca de Sant Sudari, ente demoron las restas d'una tor medievals. Ental secl XIII a Rocavione trobet refugi una comunitat d'eretics càtars de l'Occitània granda embe lor avesque, que s'escapavon da la terribla crosada: una rievocacion istòrica, "La rocca dei catari", chasque istat recòrda lhi eveniments de l'Atge Mesan.

Rocavione

Lo país a viscut, da la fin dal sècle XIX al sècle XX, un considerable desvolopament industrial (filandas, puei cementerias e cartieras) degut inicialament a l'abondança de cors d'aiga e de fòrça motritz, puei a la disponibilitat de material de cava (calç-scistes). Dins la premera meitat dal sècle XX es estaa destinacion de vacanças estivas e a memòria d'aquel temp reston una quinzena de villas liberty e lhi àrbols monumentals – entre lhi quals d'unas sequòias – dedins lo parc de la villa di cont Salazar, encuei perdua.

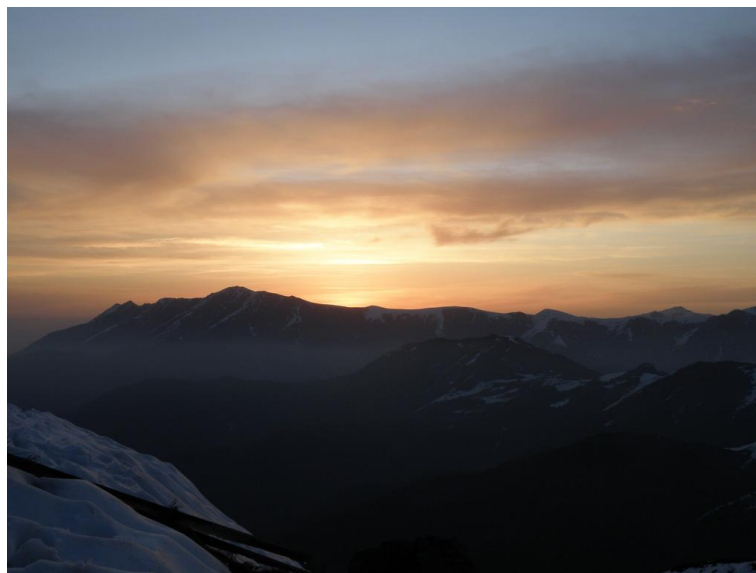
Giuseppe Vallauri, detto Nòto Sonador

L'estatala atravèrsa la zòna industrialia, ai pè de qualquas cavas, puei passa a Robilant, butat dins una conca planejanta sus la riba manchina de Vermenanha. Lo país a partatjat embe Rocavion lo desvolopament industrial dal sècle XX, encuei ben redimensionat. Lo territòri se presta al torisme excursionístic, sobretot enti bòscs de chastanhier que caracterizon tota la bassa valada, a partir da las nombrosas ruaas en aut, que gardon encara d'exemples de cubèrts en palha de sèel. A Robilant se vísita lo pichòt Musèu de l'armòni, de la música e de l'art populara dedicat al sonador e constructor d'armònis Giuseppe Vallauri, dich Nòto Sonador (1896-1984) e a l'escultor popular Giorgio Bertaina, Jòrs de Snive (1902-1976). Entre las tradicions artesananas que se gardon en Val Vermenanha chal recordar decò l'art di cotèls, di coteliers especializats dins la construccion di “vernantins”, de pichòts cotèls embe la lama d'acier e lo mani de còrn o d'òs: la Pro-loco de Robilant n'a fach un'exposicion.

Murales a Vernante

La visita continua sus l'estatala, qu'arriba al Vernant. Sus lhi murs d'las maisons a pauc près 90 murales son dedicats a la vicenda de Pinocchio: per longtemp es estat resident al Vernant Attilio Mussino, istòric illustrator de la fabla de Collodi. Lo musèu Attilio Mussino se tròba enti locals de l'ex Confrairia e recuelh de taulas originalas de l'artista realizaas per l'edicion Bemporad dal 1911, en part reproduchas sus lhi murales. En via Umberto I d'istat es dubèrt lo centre vísitas dal Parc de las Alps Marítimas, embe un'exposicion dedicaa al bòsc de faus de Palanfrè e al trabalh a l'alp. Amont dal país se dreïça la Torosèla, çò que resta dal chastèl di Lascaris, bastit ental sècle XIII per controlar lo passatge per lo còl de Tenda.

Alba a Palanfré (C. Giordana/PNAM)

Dal Vernant se lascia l'estatala per una deviacion sus la SP278, que remonta la Val Granda fins a Palanfrè, un de lhi accès al Parc de las Alps Marítimas. Da la ruua, que garda d'edificis de valor, un sentier natura mena dins lo bòsc de faus protejut, tutelat já dal sècle XVIII e ric d'exemplars centenaris. Dal Vernant (àrea equipaa de Bec Moler) es possible arribar a pè a Palanfrè embe lo viòl "La via di tèit", que trucha nombrosas ruaas encuei desabitaas.

Pus amont la via SS20 arriba a Limon, istòrica estacion d'esquí alpin de las premieras en Itàlia (1907), ai pè de la poncha Mirauda (2157 m) e de la Ròca de l'Abís (2755 m). Lo país, qu'encuei a un aspèct modèrn per lhi tanti insediaments torístics, es atestat dal sècle X, quora patiet de ravatges da part di sarrasins. Lo centre istòric garda la parroquiala de Sant Peire en Víncol, bastia en estil gòtic ental 1363. Da Limon la SS20 contínua vèrs lo tunèl dal còl de Tenda mas derant de lhi arribar una deviacion mena a Limonet: la ruua es un di accès al comprensòri d'esquí de Limon, mas es interessant da visitar bèla d'istat per la ret de percors excursionístics de “Lo Viasol”, sèt viòls pro de bèl far. Da Limonet un d'aquesti percors torna percòrrer lo traçat roman dal chamin per lo còl de Tenda.

Forti al Colle di Tenda (Foto Marco Toniolo)

En repilhant la SS20 s'arriba al tunèl, dubèrt ental 1882, que jonh la val Vermenanha embe la Val Ròia, Ventimilha e la Provença. La vielha via dal còl, que vai sus lo mai antic percors d'una de las tantas vias de la sal, foguet bastia a pus represas entre lo sècle XVIII e XIX. Es pas percorribla en veitura perque sus tèrra batua e, dal cant francés, es ben pendua e embe 42 revincs: una vera e pròpria mulatiera. La via vielha, embe la ret de chamins militars que seguisson lo crest, son encuei d'excellents percors excursionístics per la mountain bike que consenton de visitar lhi tanti fòrts, d'en premier lo fòrt Central, pòst de garda dal pas, a 1908 mètres d'autessa.

Ferrovia Cuneo Nizza (foto G. Bernardi)

L'istòrica ferrovia Coni-Niça

Es estat Camillo Benso di Cavour a propausar al parlament dal Règne de Sardenha, ental 1853, la construccion d'una linha ferroviària entre Coni e Niça, en aquel temp territòri italian. Dal moment que Niça e la Còsta d'Azur fogueron ceduas a la França ental 1860, un novèl project preveïa de rejónher pustòst Ventimilha embe una linha vèrs Niça da Breil. Totun, per la complexitat de l'orografia dal pòst, ren qu'ental 1891 es estat realizat lo premier tròç Coni-Limon. Lhi trabalh an continuat a rilent e son estats mai interromputs dal temp de la I^a guèrra mondiala. Sus la fin la linha es estaa completaa dins lhi ans '30 e a fach la fortuna sia de l'estacion d'esquí de Limon, sia de las localitats de la riviera: un tren internacional da la Soïssa rejonhia en dotze oras Sanremo o Niça. La linha es estaa gravement dalmatjaa dal temp de la seconda guèrra mondiala e es estaa restablia masque ental 1979. la complexitat dal territòri atravesat la rend espectaculara per las tantas òbras d'engenheria: en tot 27 manufachs en defòra e 33 soterrans entre ponts, viadòct e galeries elicoidalas.